

Stane:

Za celo leto K 30--
za pol leta K 15--
za četrt leta K 7:50
za 1 mesec K 2:50

Posamezna številka 1 K.

Uredništvo in upravništvo je v
Ptuju, Slovenski trg 3 (v starem
rotovžu), pritličje, levo.

Rokopisi se ne vrnejo.

PTUJSKI LIST

Politično gospodarski tednik.

Štev. 44

Ptuj, 31. oktobra 1920

II. letnik

Redne gledališke predstave v Ptuju.

V sredo, dne 3. novembra se prične redno gostovanje mariborskega gledališča v Ptuju. Uprizori se kot otvoritveno gostovanje Ivan Cankarjev:

Kralj na Betajnovi.

Začetek točno ob 20. uri (8. uri zvečer.)
Cene bodo relativno nizke, tako da bo posečanje predstav omogočeno vsem slojem.

Pred volitvami.

Volilni dan za konstituantno, 28. november, se bliža. Dve leti smo čakali teh volitev. Te volitve naj bi bila važne kakor nikake druge. Saj imajo poslanci, izvoljeni pri teh volitvah, določiti najvažnejšo podlago naši novi državi. Ti poslanci namreč naj določijo temeljne zakone naše države, naj določijo, kako hočemo, da se vlada v naši državi, kako hočemo, da se upravlja naša država.

Vsak volilec ima svoto dolžnost, da dobro

Pripovedka o fantu, ki je z mačkami oral.

(Nadaljevanje in konec.)

Napovedali pa so staremu kralju drugi knezi vojsko. Mladí kralj pa pravi: „Sem že jezen, imam že dosti, ni mi treba štiri dni nič prinesiti!“ Od notraj zatakne vrata, vzame tisto srebrno uzdo, skoči skozi okno in gre na tisti travnik, potrese uzdo in prišel je tisti srebrni konj, prinesel, kar je bilo za princa treba obleke. Sleče svojo navadno obleko, obleče prinčevsko, vsedla konja in zajezdi. Tako ročno sta bila na vojski kakor blisk in začel se je s sovražnikom vojskovati, tako da je kmalu dobil tiste tri dežele nazaj in še tri druge pribojeval. Potlej je kar ročno z bojišča izginil, tako da niso nič vedeli, kdaj. Ko pride spet na travnik, sleče se in ročno gre domov na peč z mačkami oral. Ko odpahne vrata, naglo mu prinese kraljičina jesti, bila je prav vesela in mu je rekla: „O kako gre našemu očetu dobro. So že izgubljene tri dežele dobili nazaj in še tri druge privojskovali.“ Fant se je pa na tistem smejal.

Potem je bil nekaj časa mir, pa spet so kralji novemu kralju napovedali vojsko, kajti vsak novi kralj si mora krono zaslužiti z vojsko, tako si jo mora tudi ta. Zbrali so se vsi sosedni kralji in so se začeli proti njemu vojskovati. Spet se je stari kralj moral iti vojskovati; z mladimi bilo nič, samo na peči je z mačkami oral. Hudo se je bojeval

in vestno premisli, komu odda svoj glas. Vsak volilec se naj zaveda, da si on sam po izvoljenih poslancih ustvarja zakone in postave, po katerih se bo moral ravnati. Ako se mu zde marsikatera naredba trde, morda celo prehude, naj ve, da si je kolikor toliko sam kriv teh naredb. Saj so izdali te naredb od ljudstva izvoljeni poslanci ministri, torej tisti, za ktere je bilo največ volilcev.

Naši dosedanji zastopniki v Beogradu, ki že skoro dve leti urejujejo našo kraljevino, pravzaprav niso izvoljeni od ljudstva. Volitve pred 2 letoma niso bile mogoče. Zato so posamezne stranke sporazumno poslale po svoji moči primerno število poslancev v Beograd. Sedaj pa naj bi ljudstvo samo izvolilo svoje zastopnike.

Ker pride na približno 30 tisoč prebivalcev eden poslanec, je jasno, da se morajo volilec zediniti, koga hočejo poveriti s svojim zaupanjem. Družijo se radi tega volilec v večje skupine, tvorijo se razne stranke, ki si ustvarijo, kako pravimo, svoj program. Kdor je s tem programom zadovoljen, se pridruži oni stranki. Zato pa je dolžnost vsakega volilca, da si ogleda programe raznih strank, da pa tudi premisli, ali ima dotična stranka tudi resen namen, voljo in moč, da izvrši svoj namen. Zakaj zgoditi bi se utegnilo, da kaka stranka dosti obeta, da si pridobi čim več privrženec, druga zopet obeta stvari, ki so všeč volilcem ali izvršiti obetov že v naprej ne namerava. Iz vsega tega vidimo, da odločitev ni lahka, da zahteva mnogo treznega premisleka in obilo razsodnosti.

Volilno gibanje se je začelo. Večina naših volilcev je imela že priliko, kako so jih za-

stari kralj, prav slabo mu je šlo, štiri dežele je že izgubil.

Prišla je kraljičina k fantu, ki je na peči z mačkami oral in mu je dejala: „Glej, ti se kar doma s temi mačkami pečaš, očetu gre pa tako slabo na vojski, da je že štiri dežele izgubil!“ A fant pravi: „Zdaj sem spet jezen, ni mi treba pet dni prinesiti jesti.“ Od znotraj zatakne vrata, vzame zlato uzdo, skoči doli skozi okno in gre na tisti travnik, potrese zlato uzdo, pride tisti zlati konj in prinese za kralja zlato obleko, orožje in kar je bilo za kralja potreba. Konja osedla in ga zajaše, naenkrat kakor blisk sta bila na vojski. Ko prideta do sovražnika, sta se tako hudo ž njim bojevala, da sta naenkrat tiste izgubljene štiri dežele nazaj pridobila in še druge štiri pribojevala. Spet jim je hotel kar na tistem pobegniti z bojišča, pa stari kralj je rekel: „Moramo ga dobiti, kdo je, če ne, skusimo ga raniti.“

Vojaki naredijo kolobar, da bi ga zajeli v sredo, on jima je pa z roko mahal, naj bi mu prostor naredili, toda mu ga niso. Požene konja, da bi skočil čez kolobar, a tedaj ga jeden vojakov udari z mečem po nogi, da ga je ranil. Stari kralj ročno priskoči in potegne z vratu robec, da princu obvežejo rano, princ pa naglo konja zajaše in zgineta vojakom in kralju izpred oči. Gre na tisti travnik, sleče prinčevsko obleko in obleče navadno, pobere v torbo svoje mačke in gre domov za peč z mačkami oral. Ko je vojska minila, pridejo vsi kralji in večji go-

stopniki raznih strank vabili v svojo stranko.

V glavnem imamo 4 stranke, ki se potejajo za politično moč. Je to prvič narodna ali demokratska stranka. Ta pravi: Človeška družba, kakor tudi država sestoji iz najrazličnejših stanov. Ako hočemo, da se družbi, državi dobro godi, moramo skrbeti za vse njene stanovce, da more vsak primerno živeti, da se nikdo ne zapostavlja, nikdo na stroške drugih čezmerno ne povzdiga. Drugič imamo Samostojno kmetško stranko, ki zahteva, naj o kmetških stvareh odločajo kmetje sami in ne ljudje (niti duhovniki niti razumnistvo), ki niso v ozki stiki s kmetom, ki bajé ne poznajo dobro kmeta in ga bajé več ali manj le za se izrabljajo. Tretjič imamo klerikalno stranko, ki se imenuje tudi kmetška. V njej hočejo vladati duhovniki, torej en stan, zastopniki drugih stanov pridejo v poštev, kolikor se njim podvržejo. Moč, ki jo imajo po svojem poklicu v cerkvi, hočejo raztegniti tudi na posvetne panoge. — Četrta stranka je socialno-demokratska stranka. Ta zahteva, da dobi politično moč v svoje roke delavstvo, stanove in imetje hoče zenačiti. Poleg teh glavnih strank so se pojavile v zadnjem času še dve stranki: narodno socialna stranka in pa komunisti. Narodno socialna stranka je bolj stanovska stranka za srednji stan, posebno pa za begunce, obrača se proti kapitalu, gmotnemu in duševnemu. Komunisti bi pa najrajši vse dobrote tega sveta med seboj razdelili in neprivoščili drugim, kar zahtevajo za se.

Ako smo si torej naše politične stranke nekoliko natančneje ogledali, smo videli, da ima najširšo podlago jugoslovanska demo-

spodi na kosilo k temu kralju, da mu voščijo srečo in blagoslov. Uganjali so tudi vse vrste burke in eden poroče kralju: „Kje imate pa mladega kralja?“ Stari je dejal: „Pustimo ga, naj z mačkami orje!“ Vsi so začeli: „Naj k nam pride, da bo tukaj z mačkami oral, da se mu bomo smejali.“ Gre starejši kralj po njega, toda ni šel rad: komaj ga je spravil. Pripelje svoje mačke v sobo, kjer so bili kralji in večji gospodje, in eden ga vpraša: „Ali je kaj huda ta žival?“ Pravi: „Huda!“ Potem jedno malo za rep stisne, pa je tako zamijavkala, da so se vsi zgenili. Potlej je začel orati ž njimi, se mu je pa jedna hlačnica gori zavila in videli so kralji nogo obvezano. Kralj pa ga vpraša: „Kaj si naredil na nogi?“ On odgovori: „Ta žival me je ugriznila.“

Kralj pa je poznal svoj robec, in drugi, da so ga na vojski ranili, potlej so ga na mizo posadili in spoznali za kralja. Sedaj jim je tudi povedal, kako se mu je godilo, da je dobil mesengastega, srebrnega in zlatega konja. Vzel je svoje uzde in je šel na dvorišče, tukaj so ga že čakali vsi trije konji in so mu rekli: „Sedaj nam moraš vsem glave posekati!“ On jim je pa dejal: „Kako vam bom glave posekal, ko ste mi storili toliko dobrega?“ Konji so dejali: „Če nam ti glav ne posekaš, bomo pa mi tebe umorili!“ Potlej je vsakemu glavo odsekal in so se izprevergli v tri kralje in so mu rekli: „Sedaj si nas rešil!“ Potem so šli, da ni vedel kam. Fant pa je ostal na dvoru in je tukaj kraljeval do smrti.

kratska stranka. Ker ni ne stanovska ne verska stranka, ne sme skrbeti v prvi vrsti le za kateri posamezni stan na škodo drugih. Njena velika naloga je prav v tem, da pobija stanovsko in versko nestrpnost in sovraštvo, ki ne more za celoto nič dobrega narediti. Baš v naši državi, v kateri imamo katoliške, pravoslavne in mohamedance, je velike važnosti, da se ne razvnamejo verske nestrpnosti, ki bi celoto, državo, le slabile. Pa tudi s tem, da se jugoslovenska demokratska stranka ne zavzema samo za en stan, nego štiti koristi vsakega stanu, izvršuje v največji meri državno nalogo. Ako se posreči tej stranki, v kateri so zastopniki vseh stanov, plemen in veroizpovedanj, da se ublažijo nasprotstva med posameznimi stanovi, plemeni in veroizpovedanji, doseže nekaj tako velikega in važnega, da se bo moral vsakdo čuditi in priznavati njene zasluge. Zato pa je dolžnost vsakega poštenega, vestnega človeka, ki mu je kaj za našo državo, da dela z vsemi svojimi močmi za uresničenje teh nalog. Vsak razsoden človek lahko uvidi in vsakdanja izkušnja ga uči, da je v slogi, v skupnem delu moč in uspeh. Ako vsak na stran vleče, ali mesto da bi se sam poprijel dela, še druge od dela odgovarja ali jih ovira, se ne more iz tega nič dobrega roditi.

Program Jugoslovenske demokratske stranke.

O programu Jugoslovenske demokratske stranke je na seji izvrševalnega njenega odbora dne 21. oktobra obširno govoril dr. G. Žerjav. Navajamo najvažnejše misli iz njegovega govora.

Zahtevamo pred vsem edinstvenost države. Zlasti Slovenci smo po svoji zemljepisni legi, obdani od dveh sosedov, ki le prežita na naše ozemlje, v prvi vrsti navezani na močno državo, ki nas bo ne le hotela, ampak tudi morala ščititi.

S sedanjou upravo seveda nismo zadovoljni. Državno upravo je treba izdatno dekoncentrirati, t. j. razbremeniti osrednjo upravo in urediti samoupravo občin, okrajev in pokrajin. Ta samouprava bodi v skladu z osrednjo vlado pred vsem gospodarska, da bo ljudstvo imelo od nje korist. Naj pa se v samoupravi ne uganja brezplodna politika, ki le ovira gospodarski razvoj.

Šolstvo naj se enakomerno razvije in gre na breme države. Šola vrši vzgojo otrok brez strankarske politike.

Splošna brambena dolžnost se naj omeji na najmanjše število vojske. Vojska naj se zenači, pri tem pa obzirno postopa, oziraje se na dosedanje razlike pri vojaštvu.

Uradništvo bodi nezavisno od političnih strank ter vrši nepristanski in vestno svoje delo za državne koristi. Bodi pa pri tem gmotno osigurano, da more vršiti svoje veliko delo.

Vsi delujoči sloji naj se po svoji stroki družijo v skupine, v katerih bodo skrbeli za razvoj in uspeh svoje stroke in ki bodo po strokovnih svetih v oporo in kontrolo osrednjih in pokrajinskih uradov.

Zasebna lastnina naj bo zaščiščena. Občekoristna podjetja pa se naj poddržavijo in socializirajo, ako je pričakovati istega uspeha.

V ustavo se sprejmi pravica do dela z vzajemnim zavarovanjem za bolezen, starost in nezgode. Pravici do dela pa odgovarja dolžnost do dela, ker le s primernim delom se bomo mogli gospodarsko okrepiti.

Agarna reforma se naj do konca izvede. Naj pa se nastopi tudi proti razdrobitvi kmetijskih posestev, ker tvori baš solidno kmetijsko prebivalstvo temelj naše države.

Razmerje do cerkve naj ostane dobro, versko prepričanje se mora spoštovati, pa naj bo katoliškega, pravoslavnega ali mohamedanskega veroizpovedanja.

Proti zlorabi vere v strankarsko politične namene pa mora strankarska nastopiti,

V zunanji politiki hoče stranka priporočati, da se Jugoslavija zanašaj pred vsem na lastno moč. Gojiti moramo stike z vsemi slovanskimi rodovi, zlasti s Čehi.

Za neodrešene rojake moramo neprestano skrbeti. Narod mora priti do zavesti, da more Jugoslavija biti srečna šele, ko bo ves narod združen.

V notranji politiki hoče JDS obrniti glavno skrb finančnemu vprašanju. Dosedanje uravnavanje je povzročilo mnogo razburjenja in nezadovoljnosti. Krivo je temu slabo gospodarsko stanje, veliki dolgovi in izdatki, pa mali dohodki. Krive so pa tudi vlade, ki ne postopajo pri reševanju enotno in smotrno, nego se celo pobijajo. Pri rešitvi finančnega vprašanja je treba v večji meri izrabiti naše naravne zaklade, uvesti varčno gospodarstvo in odpraviti nerednosti pri finančni upravi.

Jugoslovenska demokratska stranka je že marsikaj dosegla v prid države in prebivalstva. Hoče po tej poti nadaljevati svoje delo in napeti vse svoje moči, da se vsaj najvažnejše zadeve rešijo zadovoljivo za naš narod.

Našemu kmetu treba pred vsem cenene obleke, obutve, razsvetljave, orodij, gnojil in galice. Zavarovati ga je treba za starost in bolezen.

Našemu obrtniku je treba rešiti delavni čas, preustrojiti njegovo stanovsko zastopstvo in ga podpreti v dobavi surovin in kredita.

Pri trgovcih je treba odpraviti razne ovire, s katerimi se ima boriti pri kupčiji.

Mestni sloji vzdihujejo pod težko prehrano in pomanjkanjem stanovanj.

Pri vsem svojem delovanju pa hoče Jugoslovenska stranke omiliti razredne in stanovske boje.

Gospodarstvo.

Trošarine prosto kuhanje žganja.

Listi so prinesli vest, da se počenski od 20. septembra v Sloveniji in ostalih novoosvojenih pokrajinah ne bo več plačevala trošarina od tistega žganja, ki se bo kuhalo iz lastnih pridelkov in v lastno uporabo. Te ugodnosti pa ne bodo uživali razni lastniki žganjaren, ki razentega trgujejo z žganjem in drugimi alkoholnimi tekočinami.

V pojasnilo hočemo navesti določbo, ki pravi: 1. Dobo 24 ur je dovoljeno le tistemu kuhati žganje, katerega žgalni kotel drži 80 litrov ali manj; to pa le tedaj, ako se kuha žganje iz koščicastega sadja (izvzemši trnolice); kratko povedano: ako pri hiši ni več kakor pet članov družine, in ako se kuha vino, vinske drože, vinski ali sadni mošt, grozdje ali medica, vse to v kotlu, ki drži k večjemu 80 litrov, je to kuhanje žganja trošarine ali davka prosto.

Kdor bi kahal žganje iz drnulj, trnolic, šipkovih jagod, jabolk, hrušek in ostalega pečkastega sadja, jagod, malin, robidnic itd. ter koreninic in nestisnjenih vinskih tropin, zamore to storiti v še enkrat tako dolgi dobi, t. j. 48 ur. Za kuhanje žganja iz stisnjene pečkastega sadja (tropin) se določi trikrat tako dolga doba, torej trikrat 24 je 72 ur. Za kotle, ki držijo več kakor 80 litrov se določi razmeroma krajša doba.

Članom rodbine oziroma družine so prištevati le oni rodbinski člani in posli, ki so dovršili 12. leto in so v dotični hiši na hrani in stanovanju.

Za trošarine prosto kuhanje žganja si mora vsakdo preskrbeti dva izvoda prijavnega in preglednega lista, katera je treba v rubrikah 1 do 8 pravilno izpolniti; v rubriki 9 pa mora občinski predstojnik potrditi resničnost napovedanih podatkov ter pripomniti, da ni proti dovolitvi trošarine prostega kuhanja nikakih zadržkov. Z obema polama se

je prijaviti pri pristojnem oddelku finančne straže, kjer se mu bo določila doba trošarine prostega kuhanja.

Kuhati se mora, ako je to odobreno, nepretrgoma po dnevu in noči in brezpogojno samo v določenem času. Kuhati se sme samo v pripravljenem kotlu. V hiši, kjer se žganje kuha, se ne sme nahajati nobena druga žgalna priprava in nobena zaloga tuje alkoholne tekočine.

Kdor bi hotel prodati gotovi del žganja, katerega je kahal trošarine prosto za domačo potrebo, mora to javiti pristojnemu oddelku finančne straže ter plačati pri svojem uradu trošarino za tisti del, ki ga želi prodati. Prekuhanega žganja ni prepovedano, a se mora istotako javiti oddelku finančne straže.

Dosedaj v Sloveniji veljavni predpisi o davka prostem kuhanju žganja stopijo iz veljave. Pred 20. septembrom izdana dovoljenja za davka prosto žganjekuho torej niso več veljavna in se izdajo od tega dneva naprej dovoljenja edinole po določbah nove naredbe.

Opozarjamo svoje čitatelje, da so v novi naredbi predvidene visoke denarne globe za tiste, ki bi jo kršili, vsled tega se naj natančno ravnaajo po izdanih predpisih.

Tiskovine naj naročijo županstva skupno pri gospodarskem uradu delegacije ministrstva financ v Ljubljani. Cena I poli (dva lista) znaša 1 K. To radi tega, ker jih morajo prijavniki prinesiti deloma izpolnjene in potrjene od občinskega urada k oddelkom finanč. straže.

* * *

Pazimo na letošnja vina! Letošnja bratva se je izvršila večinoma v izredno toplem vremenu. Toplomer je kazal v času od 20. do 30. septembra okrog 20–25 stopinj C. Zato je vino že vrelo takorekoč „v puti.“ Kdor je bral dva dni na eno prešo, bo potrdil dejstvo, da je prejšnji dan nabrano grozdje zavrelo v košu. Zato bo letošnje vino tudi hitro odvrelo, ker so dani vsi pogoji. Treba bo, da se vino takoj po končanem burnem vretju dopolni in da pazimo, da ne pride preveč z zrakom v dotiko. Izkušnja in raziskovanja namreč kažejo, da so v takih slučajih tudi kislovne bakterije v moči in da začnejo takoj po vretju razkrajati alkohol, posebno kjer ni na razpolago potrebnih priprav za vrenje mošta. S pravilnim dopolnjevanjem se bomo tudi obvarovali pred „visoko barvo“ vina. Leta 1917 je mošt kazal iste stopnje sladkorja, toda brali smo dokaj pozneje in pri dokaj nižji toploti. Letos bo tudi glede pretoka drugi „termin“, kakor navadno.

Vinske cene rastejo od tedna do tedna. Pod 16 K se že težko kupi; za dobra in pozna brana vina se plačuje že do 20 K; za sorte pa celo do 24 kron. Vzrok tem vinskim cenam so: ogromni pridelovalni stroški za blago, prazne kleti, pičla bratva, izvrstna kakovost.

Produkte, ki so oproščeni uvozne carine, našteva Uradni list št. 117. Taki produkti so n. pr. razni stroji, nafta, bencin, premog, kemikalije, stavbni in tiskarski material itd.

Pivo iz Češkoslovaške bo težko tekmovalo z našim domačim, ker bo češkoslovaška vlada naložila na izvoz piva 48 do 50 češkoslovaških kron na hektoliter izvozne takse.

Nova tovarna. V Rimskih toplicah se je ustanovila tovarna za podpetnike in druge lesne izdelke. Poslovodje družbe so: H. Falter, graščak v Jurkloštru, dr. A. Božič, odvetnik v Celju in inženjer Artur Hochstädter.

Za hitro zacarinjenje blaga, ki prihaja preko Maribora k nam, se je ustanovila posebna komisija iz članov prometnega ministrstva in carinarskega ravnateljstva.

Radikalno-kierikalna vlada in trupen fižol. Protić-Koroščeva vlada je svoječasno naročila iz Indije 200 vagonov fižola in graha. Posiljatev se je tako popolnoma izpridila, da je bil fižol nevaren zdravju. To je vlada dobro vedela, a kljub temu je fižol prodala zagrebškemu trgovcu kot dobro blago za 2,300.000 kron. Sedaj teče tožba proti vladi.